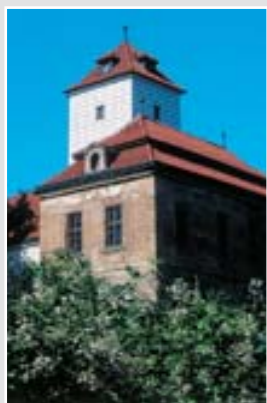

V těsné blízkosti Neratovic leží přírodní rezervace Černínovsko se starými lesními porosty a vzácnou květenou. (Foto V. Luňanská)

Renesanční zámek Kratochvíle u Netolic sloužil Vilémovi z Rožmberka jako lovecký letohrádek. Půvabná stavba uprostřed parku patří k nejobdivnějších renesančním stavbám v západních zemích. V interiérech je stálá expozice Historie animovaného filmu. (Foto V. Luňanská)

Kolébku starého českého rodu Lobkoviců je zámek ve stejnojmenné vsi, dnes místní částí Neratovic. (Foto M. Hurin)

Olivetskou a chtěl z ní učinit opěrný bod husitů. Plány zmařilo katolické vojsko vedené Bohuslavem ze Švamberka. Mniši, obávající se pomsty husitů, utekli do Bavor. Jan Žižka také klášter vypálil – v r. 1420 (nebo 1421). V srpnu 1420 získali panství jako zástavu Švamberkové, dalšími majiteli byli Šternberkové. V r. 1469 bylo město vypáleno Lvem z Rožmitálu, v roce 1539 vypukl další velký požár. V r. 1603 byli Nepomučtí naverbováni do turecké války. Události připomínají boží muka z počátku 17. stol., kdysi opatřená i půlměsícem. V 17. stol. procházela městem vojska (r. 1618 stavovské, vedené Mansfeldem, r. 1620 bavorský vévoda Maxmilián, r. 1624 opět Bavoři, r. 1631 císařští, r. 1632 Valdštejn, r. 1639 Piccolomini atd.), není divu, že v té době byla více než polovina domů opuštěná a v ruinách. Město zvelebil až Václav Vojtěch ze Šternberka ve 2. pol. 17. stol. Obnovil řadu objektů, vymohl na císaři Leopoldovi I. nové právo trhů. Následovala vláda Martiniců a od r. 1784 Colloredo-Mansfeldů.

Na náměstí stojí kostel sv. Jakuba, původně opevněná románsko-gotická svatyně ze 13. stol. (z té doby se dochoval portál na jižní straně), později několikrát přestavovaná (barokní věž z doby po r. 1746).

Podle pověsti se v noci v kostele rozsvěcovalo tajemné světlo vždy, když měl zemřít někdo z rodiny Šternberků.

Na Němejcově náměstí najdeme městské muzeum (otevřeno sezónně) se stálou expozicí historie města, výstavou zbraní a obrazů aj. Socha sv. Vojtěcha pochází z r. 1672, budova arciděkanství ze 17. stol. Barokní kostel sv. Jana Nepomuckého dostal dnešní podobu v letech 1733–38 patrně podle plánů K. I. Dienzenhofera.

Nepomuk je rodným městem malíře Augustina

Němejce (1863–1938), mj. autora opony Velkého divadla J. K. Tyla v Plzni. Z Nepomuku pocházel i učitel Jakub Jan Ryba, otec slavného obrozeneckého kantora a skladatele, ten se tu marně ucházel o místo (otce na zdejší škole zastupoval v letech 1785–86). Město a zámek Zelená Hora známe z románu M. Švandrlíka Černí baroni, především pak z jeho filmového zpracování.

Jinak je **ZELENÁ HORA** přístupná jen výjimečně (v rekonstrukci). Několikrát sehrála významnou roli v našich dějinách. 28. 11. 1465 tady 16 příslušníků katolických panských rodů podpisem potvrdilo vytvoření tzv. zelenohorské jednoty proti Jiřímu z Poděbrad. V r. 1818 tu byl „nalezen“ rukopis Libušina soudu, nazvaný později Zelenohorský rukopis, falzifikát staročeského rukopisu od Václava Hanky, Václava Lindy a malíře Františka Horčíčky. Raně barokní zámek postavili Šternberkové ve 2. pol. 17. stol., v jeho těsném sousedství je gotický a r. 1688 přestavěný kostel Nanebevzetí P. Marie. Pod Zelenou horou se prostírá ves **KLÁŠTER**. Původní románský klášter cisterciáků z r. 1144 zanikl, ale jeho nápadné stopy (zbytky románských a raně gotických zdí, zeď hřbitůvku s románskými okny) jsou dnes dobře vidět.

Příjezd: po silnici č. 230 z Přeštice.

Parkování: na náměstí.

NERATOVICE

Významné průmyslové město, centrum chemického průmyslu na Labi severovýchodně od Prahy, nemá samo o sobě nic, čím by mohlo turistu oslovit. Jedinou památkou je tu kaple sv. Vojtěcha z 2. pol. 17. stol. Neratovice bývaly po staletí jen nevýznam-

nou vsí, která promluvila do historie v r. 1866, kdy tu dobře organizovaná výprava rakouského vojska z nedaleké pevnosti Terezína vyhodila do vzduchu nový železniční most, obsazený Prusy. V r. 1898 zde byla založena chemická továrna, pozdější Spolana, která významně ovlivnila pozdější růst obce. V březnu 1945 napadla omylem Neratovice část amerických letadel, bombardujících Kralupy n. Vlt., a poškodila je. Na město byla obec povýšena až v r. 1957. Za povodně v r. 2002 voda zaplavila město i areál Spolany, odkud vyplavila nebezpečné chemikálie.

Atraktivní turistické cíle však najdeme v okrajových částech města, původně samostatných vsích. Jedním z nich jsou i **LOBKOVICE** jv. od centra. V r. 1409 koupil zdejší tvrz Mikuláš Chudý z Újezda, který z ní vytvořil střed svého panství. Později se psal Hasištejnský z Lobkovic a stal se zakladatelem jednoho z nejmocnějších feudálních rodů v Čechách. Několik větví Lobkoviců (či jak se dnes jejich pokračovatelé píší Lobkoviczi) později významně ovlivňovalo dění v českém království i v habsburské monarchii. Ve 2. pol. 15. stol. Lobkovicové rodnou tvrz prodali, jedni z nových majitelů, Sekerkové ze Sedčic, ji koncem 16. nebo začátkem 17. stol. přestavěli na malý renesanční zámek. V r. 1616 získali Lobkovicové panství zpět, zámek však sloužil jen jako sídlo úředníků. V době 30leté války se v blízkosti odehrály dvě bitvy (1620 a 1639), během obou byl objekt těžce poškozen. V r. 1658 z něj stály jen obvodové zdi, zastřešena zůstala jen velká věž. K opravě došlo až v r. 1679, projekt přestavby vypracoval pro Ferdinanda Augusta z Lobkovic významný architekt Antonio della Porta. V r. 1829 koupil zámek pražský advokát Jan Měchura, který dal chátrající budovu opravit a zmodernizovat. V r. 1840 zdědila objekt Měchurova dcera Terezie, manželka historika a politika Františka Palackého. Palacký tu pak často pobýval, zejména v době Bachovského absolutismu v letech 1852–60, kdy byl nucen zanechat veřejné činnosti a pracoval tu na svém stěžejním díle – Dějinách národu českého v Čechách a na Moravě. Později zde žil i jeho syn, vynikající geograf Jan Palacký. V r. 1897 koupili od Palackých z prestižních důvodů své původní rodové sídlo opět Lobkovicové. V 80. letech 20. stol. byl zámek rekonstruován. Zajímavý komplex budov je soustředěn kolem vysoké gotické hranolové věže. František Palacký, který si Lobkovice velmi oblíbil, byl na vlastní žádost pochován na zdejších hřbitově, stejně jako jeho syn Jan. V této části města, která si uchovála vesnický charakter, je gotický kostel Nanebevzetí P. Marie, barokně přestavěný kolem r. 1700, s cenným zařízením z 18. stol. Poblíž stojí hranolová zvonice z r. 1833.

Na opačném konci Neratovic, na jejich sz. okraji v původně samostatné vsi **LIBIŠ**, stojí historicky i umělecky cenný kostel sv. Jakuba, postavený před r. 1391 P. Lútkou, jednolodní stavba s věží, přistavěnou v r. 1541. V interiéru lodi se dochovaly nástěnné malby z konce 14. stol., hlavní křídlový oltář pochází z doby po r. 1500, je sedmidílný a bohatě zdobený malbami. Na hřbitově je dřevěná barokní zvonice. V Libiši měl více než 20 let (do 1. svět. války) letní dům spisovatel Václav Štech (1859 až 1947), mláď tu prožil i jeho syn, vynikající historik umění V. V. Štech (1885–1974).

Na sv. okraji Libiše v těsném sousedství areálu Spolany je jedna z nejpozoruhodnějších přírodních lokalit ve středních Čechách, přírodní rezervace **ČERNÍNOVSKO**, chránící biotop jednoho z posledních labských ramen. Lesní porosty staré asi 90 let tvoří dub letní, habr, jilm vaz a lípa malolistá, z keřů tu rostou hlohy, svída krvavá, brslen evropský, z bylin typické druhy polabských keřů jako česnaček lékařský, ocún jesenní, křivatec žlutý, plicník lékařský a další. Romantické scenérie vodní hladiny doplňují racek chechtavý, kachna divoká, lyska černá a jiné druhy vodního ptactva. Zdejší vzácností je vodní plž Valvata pulchella. Rameno Labe sleduje vycházková pěšina.

Příjezd: z Prahy po silnici č. 9 na Mělník.

Parkování: ve středu města, v Lobkovicích a Libiši poblíž kostela.

NETOLICE

Jedno z nejstarších českých měst, ležící v půvabném šumavském podhůří, obklopeno rybníky, městská památková zóna. Původně zde existovalo slovanské hradiště, osídlené kmenem Netoliců, místo zvané Na Jáně podle zbořeného gotického kostela, leží na ostrožně nad potokem Rapačov. O lokalitě se zmiňuje Kosmas ve své kronice, údajně tady v r. 981 stával pomezí hrad Slavníkovců. Po jejich vyvražďení se hradu zmocnili Přemyslovci. Dochovaná zpráva z r. 1167 již uvádí Netolice jako součást přemyslovské hradní správy. Pod ochranou hradu byla obchodní cesta spojující Rakousko s Čechami a směřující od Chvalšín přes Lhenice do Netolic a dále do Vodňan. Ve 2. pol. 12. stol. vzniklo město, které patřilo do majetku kláštera Svatá Trnava (Zlatá Koruna). Velkým rivalem Netolic byly Prachatice, těžící z monopolního obchodu se solí. Netolici se postavili na stranu husitů a pomohli jim r. 1420 dobýt a vyplenit Prachatice i klášter Zlatá Koruna. Naopak Netolice byly r. 1468 obsazeny slavným válečníkem Jindřichem Roubíkem z Hlavočce. V r. 1513 získal Netolice od krále Vladislava Jagellonského Petr z Rožmberka. Rožmberkové zkultivovali okolní divokou krajinu. Na začátku 30leté války v r. 1619 byly Netolice takřka celé vypáleny Dampierovou císařskou armádou, z této katastrofy se dlouho nemohly vzpamatovat. V r. 1622 získali panství Eggenberkové a téměř o sto let později Schwarzenberkové. V 19. stol. byly Netolice sídlem okresního úřadu a soudu, v r. 1895 byla otevřena železniční trať Dívčice–Netolice.

Slavnou tradici má v Netolicích rybníkářství. Okolní rybníky pamatují slavné rybníkáře – místního rodáka Štěpánka Netolického (kolem r. 1460–1539) i Jakuba Krčína z Jelčan. S Netolicemi je spojen i chov koní, zejména těžkých tažných. Zdejší koně prý využíval i husitský hejtman Jan Žižka. Známa je i tradice trhů, první právo trhu udělil městu Jiří z Poděbrad r. 1463. Obchodovalo se hlavně s koňmi a dobytkem, nezřídka se tu najednou sešlo až na 3000 kusů hospodářských zvířat. Na náměstí se dochovalo několik domů s gotickými mázhauzy, řada objektů má dochovaná barokní průčelí. Žulová kašna pochází z r. 1677, barokní sousoší Kalvárie se sochami sv. Jana Nepomuckého a P. Marie z r. 1738. Dominantou náměstí je nová radnice z r. 1869. Dva kamenné obloukové mosty byly postaveny v 17. stol. Zděná patrová sýpka je ze 17. stol. Na náměstí najdeme i Muzeum JUDr. Otakara Kudrny (otevřeno sezónně) s bohatými etnografickými sbírkami a řadou dalších exponátů, věnovaných historií a kulturním tradicím Netolic, ojedinelá je sbírka pohlednic (150 000 kusů). Mezi církevními památkami jsou nejvýznamnější kostel Nanebevzetí P. Marie, raně gotický z r. 1284, barokně přestavěný r. 1648, se zařízením z 18. stol., goticky přestavěný, s renesanční věží a sakristií. Kaple sv. Michaela má barokní podobu, hlavní oltář je z r. 1732, oltář P. Marie z konce 17. stol. a sv. Linharta ze začátku 18. stol., sv. Michaela ze začátku 18. stol. a kazatelna z konce 17. stol. Pozdně klasicistní děkanství pochází z let 1840–43, pozoruhodný je soubor portrétů děkanů od 17. do 20. stol.

Zajímavý areál vytváří **PETRŮV DVŮR**, známý již r. 1378, s dochovanými renesančními a barokními objekty a velkým novogotickým pivovarem. Malebný je i soubor lidové architektury v údolí potoka Rapačov.

Okolí je bohaté na archeologické nálezy. Nejvýznamnější byl objev měděných ingotů a pazourkových šipek ze starší doby bronzové, i mohylových pohřebišť z různých období.

Nedaleko Netolic stojí půvabný renesanční zámek **KRATOCHVÍLE**. Původní stavení zv. Nový Leptáč začal roku 1569 stavět Jakub Krčín. Nový majitel Vilém z Rožmberka objekt přejmenoval na Kratochvíle a upravil jej v 80. letech 16. stol. Na lovecký letohrádek. Hlavní část areálu, renesanční vila, dílo Baltazara Maggiona z Arogna, je jednou z nejobdivnějších západních renesančních architektur. V letech 1758–62 byla původní jednoduchá sířecha nahrazena dvojitou francouz-

skou střechou mansardovou. Zámek uprostřed parku měl vlastní symbolické opevnění, v bažinatém terénu spočívá na pilotech. Součástí areálu je kostelík P. Marie ze let 1584 až 1589, v sousedství zámku je dostihová dráha. Na zámku (otevřeno sezónně) je stálá expozice Historie animovaného filmu s originály děl J. Trnky, H. Týrlové, K. Zemana, B. Pojara aj.

Příjezd: po E49 z Českých Budějovic (směr Strakonice) a za Česnovicemi vlevo po komunikaci č. 145 do Netolic (nebo přes Petřův dvůr směr Kratochvíle).

Parkování: na náměstí, případně poblíž zámku Kratochvíle.

NEUMĚTELY

Obec na Berounsku 3 km severně od Hostomic proslavily Staré pověsti české od A. Jiráka. Právě tady je prý pohřben bájný Horymírův kůň Šemík, který zachránil svého pána skokem z vyšehradské skály přes Vltavu. Údajný Šemíkův hrob je označen přírodním balvanem, krytým náhrobkem v pozdním klasicismu z roku 1887 s tympanonem na čtyřech sloupech. „V Neumětelích se věřilo a věří, že zde Šemík, věrný kůň rytíře Horymíra, zakopan leží,“ praví známý nápis.

Dominantou obce je původně gotický kostel sv. Petra, později barokně přestavěný a upravovaný r. 1887. Areál doplňuje fara s mansardovou střechou a barokní hřbitovní brána s dřevěnou zvonící křtou šindelem. Stopy valů připomínají někdejší tvrz chráněnou vodním příkopem.

Severně od obce se táhne zalesněný hřeben Housina, na jeho úbočí je tvrziště **KOŠÍK** – stávala zde tvrz, podle pověsti sídlo Horymíra.

Příjezd: po silnici Zdice–Dobříš, odbočíme vedlejší silnici na Neuměteley.

Parkování: ve středu obce.

NEVEKLOV

V členité krajině s rybníky pod Neštětickou horou na Benešovsku leží městečko, které si i po staletí uchoválo zemědělský charakter. A přece bývalo jedním z našich nejstarších měst, již v r. 1285 se označuje jako „civitas“.

Později však Neveklov o svá městská práva přišel, protože v r. 1563 se dočkal nového povýšení, tentokrát však pouze na městečko. Důležité dopravní cesty se obci vyhýbaly a tak zůstávala chudá, bez významnějšího průmyslu. Smutný osud potkal Neveklov za 2. svět. války. V r. 1942 bylo totiž celé Neveklovsko mezi Vltavou a Sázavou až k Sedlčanům násilně vystěhováno, aby tu mohlo být zřízeno vojenské cvičiště zbraní SS. Tuto událost připomíná pomník z r. 1983. Kostel sv. Havla byl původně gotický, zbarokizovaný ve 2. pol. 17. stol. Je obelhnán zde se dvěma barokními branami, u západní brány se dochovaly náhrobní kameny z let 1524 a 1664. Poblíž stojí barokní fara, pod koste-

Pod tímto klasicistním náhrobkem v Neumětelích prý odpočívá bájný Šemík, který svého pána Horymíra zachránil před smrtí odvážným skokem přes vyšehradské hrady do Vltavy. (Foto V. Luňanská)

Zámek v Tloskově u Neveklova býval sídlem pánů Hodějovských z Hodějova, kteří patřili k vůdcům protibabsburského stavovského povstání v letech 1618–20. Udržovaný objekt uprostřed parku dnes slouží jako dětský domov. (Foto V. Luňanská)